

ERP Fraktsiooni Seisukoht

LAPSE ÕIGUSTE KOHTA

10. märts 2021

I. Sissejuhatus

„[Liit] kaitseb ja edendab oma väärtusi ja huve ning aitab kaasa oma kodanike kaitsele. Ta toetab rahu, turvalisust, maailma säästvat arengut, rahvaste solidaarsust ja vastastikust austust, vaba ja ausat kaubandust, vaesuse kaotamist ning inimõiguste, eriti lapse õiguste kaitset[...].“

Euroopa Liidu lepingu artikkel 3

Laste õigused on inimõigused – õigused, mida EL ja selle liikmesriigid peavad austama, kaitsma ja rakendama. ÜRO lapse õiguste konventsioon (edaspidi „konventsioon“) allkirjastati 1989. aastal New Yorgis ja see jõustus 1990. aastal, 30 aastat tagasi. Kuigi lapse õiguste konventsiooni on ratifitseerinud 194 riiki, sealhulgas kõik Euroopa Liidu liikmesriigid, on paljud sihid endiselt saavutamata. Toetame eelnimetatud konventsioonis selgelt sätestatud põhimõtet, et **lapse isiksuse täielikuks ja harmooniliseks arenguks peab laps kasvama perekonna keskel õnne, armastuse ning üksteisemõistmise õhkkonnas.**¹

Paljudes maailma piirkondades, sealhulgas ELi liikmesriikides, rikutakse või eiratakse jätkuvalt laste õigusi. Lapsed langevad ikka veel vägivalda, väärkohtlemise, vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohvriks. Neid diskrimineeritakse endiselt usutunnistuse, puude, soo, seksuaalse sättumuse, etnilise päritolu, piiriülese lahuselu või õigusliku seisundi ja heaolu taseme alusel. ERP fraktsioon on uhkusega laste õiguste kaitsja ja eestkostja ning püüab seetõttu laste kaitset ja kaasamist pidevalt edendada. Tuginedes 2014. aastal ERP algatatud resolutsiooni ühisettepanekule, palus Euroopa Parlament Euroopa Komisjonil esitada lapse õiguste strateegia koos konkreetse tegevuskavaga. Nüüd on see lõpuks valmis.

Tulevane ELi lapse õiguste strateegia² loob raamistikku ELi meetmetele, millega lapse õigusi paremini toetada ja kaitsta. See sisaldab ELi rakendatavate meetmete kogumit, käsitledes muu hulgas järgmist: **kõige haavatavamate laste õigused, laste õigused digiajastul, vägivalda ennetamine ja selle vastu võitlemine ning lapsesõbraliku õigusemõistmise edendamine.** Samuti sisaldab see soovitusi teiste ELi institutsioonide, ELi riikide ja sidusrühmade tegevuse kohta. ERP fraktsioon kiidab tulevase ELi lapse õiguste strateegia heaks, kuid rõhutab järgnevalt

käsitletavate poliitikavaldkondade tähtsust ning vajadust uuenduslike vahendite järele, millega kaitsta lapsi ja nende õigusi mitte ainult laste nimel, vaid ka lastega koostöös. Lisaks kutsume kõiki liikmesriike üles laskma oma avaliku sektori asutustel hinnata, milline mõju on riiklikel ja piirkondlikel õigusaktidel laste elule, ning üldiselt edendada laste õigusi avalikus poliitikas.

II. Laste õiguste kaitse ELi õigusaktides – lapse parimad huvid

1. Lapsesõbralikud ELi õigusaktid

Enne kui Euroopa Komisjon teeb ettepaneku uue algatuse või olemasolevate algatuste läbivaatamise kohta, hindab ta mõjuhindamisvahendite abil vajadust ELi meetmete järele ning alternatiivsete poliitikavahendite võimalikku majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnamõju.

Usume, et nagu olemasolev nn VKE-test, oleks ka nn laste õiguste test ELi õiguses väga kasulik. See test võiks olla mõjuhindangutes kasutatav vahend, mille eesmärk on ühtlustada ja tugevdada laste õigusi toetavaid meetmeid. Sarnaselt VKE-testile, mis töötati välja selleks, et rangelt hinnata tulevaste seadusandlike ja haldusalgatuste mõju VKEdele ning võtta ettepanekute koostamisel vastavaid tulemusi arvesse, võiks laste õiguste test koosneda mitmest etapist:

- > sidusrühmadega konsulteerimine, sealhulgas laste kaasamise mehhanism;
- > mõjutatud valdkondade kindlakstegemine;
- > lastele avalduva mõju mõõtmine;
- > alternatiivsete mehhanismide hindamine.

Kuna kõik ELi õigusaktid võivad otseselt ja kaudselt mõjutada meie noorimate kodanike elu ja heaolu, annaks selline mõjuhindangu raames tehtav test võimaluse tuvastada meetmed, mis aitavad edendada ja kaitsta lapse õigusi, ning neid välja pakkuda. Kasutades värskeid, võrreldavaid ja kvaliteetseid sooliselt ja vanuseliselt eristatud andmeid, saaks tagada selle, et tulevastes ELi

¹ ÜRO lapse õiguste konventsiooni sissejuhatus

² <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12454-Delivering-for-children-an-EU-strategy-on-the-rights-of-the-child>

õigusaktides järgitakse ÜRO konventsioonist tulenevaid kohustusi. Lisaks võiks ELi näitajate raamistiku läbivaatamine ja ajakohastamine aidata lisada lapsekeskseid näitajaid.

2. Lapsesõbraliku õigusemõistmise poole

Lapse heaoluga seotud juhtumite käsitlemisel peaksid lapse parimad huvid alati esikohal olema, olgu see siis hooldusõiguse juhtum, peresuhte katkemine või elukohavahetused, sealhulgas ka juhul, kui need on seotud kolmanda riigi kodanikest lastega, LGBTI+ perede lastega või muude laste heaolu küsimustega. Kuigi perekonnaõigus jääb ELi liikmesriikide pädevusse, võib EL võtta vastu õigusakte, mis käsitlevad piiriülese mõjuga olukordi ja kui kehtestatud on seadusandlik erimenetlus. See kehtib eriti pärast Brexitit, selleks et tagada hooldusõiguse all ja ülalpidamisel olevate laste parimate huvide järjepidevus, eriti olukorras, kui üks vanem elab ELis ja teine kolmandas riigis.

Iga perevaheldus on stressirohke ja emotsionaalne, kuid piiriüleised juhtumid on veelgi tundlikumad ja õiguslikult keerukamad. Seetõttu on vaja, et üldsus oleks nendest keerulistest küsimustest rohkem teadlik, sealhulgas piiriülestest hooldusõiguse juhtumitest, suhtlusõiguse ja ülalpidamiskohustuste piiriülesest jõustamisest või vanema poolt lapse piiriülese röövimisega seotud menetlustest, sealhulgas **vanema selgetest õigustest ja kohustustest ning lapse õigustest igas riigis**. Riiklike teenuste parandamine tihedas koostöös ELiga saaks aidata lapse huve paremini kaitsta.

Sellistel juhtudel võib pikaleveninud kohtuasjades aidata vastanduvaid pingeid ära hoida vahendamine. Riiklike perekonnakohtute süsteemide erikojad võivad vahendusametuste abiga aidata selliseid rahvusvahelisi ja piiriüleseid perekonnaasju kiiremini menetleda.

Piiriüleised juhtumid on õiguslikult keerulised ka seetõttu, et vanuse alampiiri nõuded on liikmesriigiti erinevad, mistõttu võib laps saada erineva kohtlemise osaliseks sõltuvalt riikide lahknevatest vanusekriteeriumidest. Riigiti erinevad terminid muudavad ka piiriüleste kuritegude liigitamise sageli väga keeruliseks. Seetõttu kutsub ERP fraktsioon Euroopa Komisjoni üles tegema kindlaks erinevate terminitega seotud probleemid.

Õigus olla ära kuulatud (ka lapse osalemisõiguste teostamisena) on konventsioonis määratletud põhiõigus.

Konventsiooni artikli 12 kohaselt on lastel õigus väljendada oma seisukohti kõigis neid puudutavates küsimustes ning **laste seisukohti tuleb vastavalt nende vanusele ja küpsusele nõuetekohaselt arvesse võtta**.

See õigus kehtib võrdselt nii laste osalemise kohta sotsiaalsetes ja poliitilistes küsimustes kui ka kohtu- ja haldusmenetlustes. Üldpõhimõttena väljendub lapse õiguses olla ära kuulatud laste n-õ tegevusvõimekus, mille järgi ei ole lapsed mitte ainult haavatavad isikud, kes vajavad erikaitset, vaid ka teadlikud otsusetegijad, õiguste omajad ja aktiivsed ühiskonnaliikmed. Sellisena tuleks lapse häält võimaluse korral alati kuulda võtta. Me peaksime olema ühtaegu nii laste eestkõnelejad ja rääkima laste teemal kui ka suhtlema nende endiga.

COVID-19 pandeemia on teinud kõigile osapooltele õiguskaitse raskemini kättesaadavaks ja see nõuab asjaomastelt ametiasutustelt ennetavat reageerimist. Ettenähtud menetlusnõuete täitmise tagamine tähendab nõuetekohase menetluse ja õiguskaitse kättesaadavuse takistuste kõrvaldamist.

2016. aastal tuletas Euroopa Parlament oma resolutsioonis lapse parimate huvide kaitsmise kohta kogu ELis³ meelde, et lastega seotud juhtumite kohta esitatud petitioonide suur arv näitab, et Brüsseli lla määruse rakendamine on väga raske. Euroopa Parlament leidis ka, et kõik lastekaitseüsteemid peaksid hõlmama rahvusvahelisi ja piiriüleseid mehhanisme, mis arvestaksid piiriüleste konfliktide eripäraga. Euroopa Parlamendil on kohustus oma seadusandlikus ja mitteseadusandlikus tegevuses arvesse võtta laste õigusi, neid parandada ja kaitsta ning edendada laste elu nii ELis kui ka suhetes välismaailmaga.

ERP fraktsioon kutsub liikmesriike üles võtma endale kohustuse luua lapsesõbralik kohtusüsteem, milles võetakse menetluse käigus täiel määral arvesse lapse (kui ohvri, tunnistaja või õigusrikkuja) konkreetset olukorda ja vajadusi. Eakohaselt kujundatud kohtuistungid, mida viivad läbi spetsialiseerunud töötajad ja kus tõhus psühholoogiline tugi on kergesti kättesaadav, on eriti olulised selleks, et kuriteo ohvriks langenud lapsed suudaksid hakkama saada tugeva stressi ja traumaga. Iga otsust, mis mõjutab lapse olukorda, tuleb arusaadavalt selgitada, sealhulgas seda, mida see otseselt lapse jaoks tähendab. ERP fraktsioon kutsub liikmesriike üles nägema ette praktilised suunised, piisava koolituse kõikidele lastega

³ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0142_ET.html

kokku puutuvatele spetsialistidele, nt õpetajatele, lasteaegade haridustöötajatele, õigus- ja meditsiinitöötajatele, ning kohustusliku koolituse alaealiste menetlustele spetsialiseerunud prokuröridele ja perekonnapoole kohtunikele. Samuti kutsub ERP fraktsioon Komisjoni üles jätkama õigusala töötajate koolitamise hõlbustamist ELi piiriülese perekonnaõiguse alal, pidades eelkõige silmas Brüsseli IIa määruse kohaseid uusi reegleid, mis käsitlevad piiriülese hooldusõiguse ja vanema poolt lapse röövimise juhtumeid ning jõustuvad 2022. aasta keskpaigas. Samuti ergutame kasutama tõlketeenuseid, et tagada kõigile lastele võimalus ennast mugavamalt väljendada. Väga oluline on ennetavalt näidata noortele kodanikele kohtusüsteemi lastesõbralikuna. ERP fraktsioon kutsub liikmesriike üles tagama, et nende noortel kodanikel oleks sellele teabele lastele sobivaks kohandatud viisil juurdepääs, võttes arvesse ka võimalikke ligipääsu raskendavaid puudeid.

3. Võitlus vägivalda vastu – füüsiline puutumatus ja õigus kasvada eluterves keskkonnas

Laste õiguste ja heaolu kaitse tugevdamiseks peame uue lapse õiguste strateegia ettevalmistamisel ja vastuvõtmisel **võtma arvesse laste õigust kehalisele puutumatusle.** Eelkõige peab see hõlmama võitlust igasuguse lastevastase vägivalda, sealhulgas füüsilise, seksuaalse, majandusliku ja psühholoogilise vägivalda vastu, pöörates nõuetekohast tähelepanu ka soolisele perspektiivile⁴. Nii otseselt kui kaudselt mõjutab lapsi koduvägivald, mis on COVID-19 pandeemia ajal veelgi teravnenud. Koduse eraldatuse, kaugtöö, koolide sulgemise ja rahalise ebakindlusega seoses on täheldatud, et peresuhted kipuvad muutuma pingelisemaks, tuues esile laste ja naiste haavatavuse. ERP fraktsioon pooldab, et vajaduse korral, näiteks koduvägivalda puhul, kasutatakse kõrgetasemeliste kontaktkeskuste teenuseid, kus peredel oleks võimalik kohtuda kontrollitud keskkonnas ja sotsiaaltöötaja juuresolekul.

Lapsed kannatavad jätkuvalt väärkohtlemise, hooletussejätmise ja kiusamise, sealhulgas küberkiusamise all. Laste seksuaalne kuritarvitamine, sealhulgas lapspornot ja lasteprostitutsiooni kujutava materjali levitamine viib uue ohvriks langemiseni, eriti tüdrukute ja noorte naiste puhul. Noorukid peavad oma õigusi selles valdkonnas mõistma, eriti mis puudutab nõusolekut. ERP fraktsioon avaldab heameelt Komisjoni teatise „ELi strateegia, mis käsitleb tulemuslikumalt

võitlust laste seksuaalse väärkohtlemise vastu“ üle, kuid on veendunud, et uues strateegias tuleb hoolikalt uurida kõiki lastevastase vägivalda vorme ning tagada lapse õiguste süvalaiendamine olemasolevate ja tulevaste seadusandlike ja mitteseadusandlike meetmete abil. Samuti peab see võimaldama tihedat koostööd ELi liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel ning koordineeritud reageerimist politsei- ja õigusalas koostöös Europoli ja Eurojusti kaudu. Võitluseks lastega kaubitsemise vastu on vaja rohkem andmeid. Seetõttu nõuab ERP fraktsioon, et riigiasutused teeksid tihedamat koostööd kodanikuühiskonna, kohalike omavalitsuste, kirikuga seotud üksuste ja muude selliste osalejatega. Lisaks on otsustava tähtsusega koordineeritud ja riikidevaheline reageerimine politsei- ja õigusalas koostöös. Rohkemate teadmiste ja koordineeritud reageerimisega on võimalik ohvrid varem üles leida, pakkudes neile õigusabi, et tagada nende seaduslikud õigused. Varajane tuvastamine on hädavajalik, et lõpetada kurjategija ja ohvri vaheline sõltuvussuhe. ERP fraktsioon suhtub igasugusesse lastevastasesse vägivalda nulltolerantsiga ja seisab selle eest, et lapsed saaksid ennast puudutavates otsustes kaasa rääkida. Tegutseme sihikindlalt mitte ainult laste nimel, vaid võttes arvesse ka nende panust ja perspektiivi, et tagada nende täielik kaitse.

4. Lapsed veebikeskkonnas

Euroopa Komisjon esitas 2012. aasta mais lastele parema interneti loomise Euroopa strateegia, et anda lastele veebile juurdepääsu täielikuks ärakasutamiseks vajalikud digioskused ja vahendid, tagades samal ajal nende turvalisuse. Samuti on selle eesmärk vallandada turu potentsiaal seoses interaktiivse, loomingulise ja haridusliku veebisisuga. Kuid kiiresti arenevas veebikeskkonnas on kaheksa aastat terve igavik ja ülim aeg on võtta vastu uus strateegia, milles võetakse arvesse uusimaid tehnoloogilisi arenguid. Seetõttu tuleks uues Euroopa Liidu lapse õiguste strateegias esitada rida meetmeid ja võtta arvesse kogemusi, mis on saadud veebipõhise õppe suurenemisest COVID-19 pandeemia ajal. Viimased kuud on kiirendanud juba olemasolevat suundumust viia laste tegevus üle veebiringimustesse. Kõigi laste digikirjaoskus on interneti võimalikult ohutuks kasutamiseks väga oluline.

⁴ <https://www.eppgroup.eu/newsroom/publications/epp-group-position-paper-on-gender-equality>

UNICEFi 2017. aastal avaldatud lapsi digitaalmaailmas käsitleva aruande⁵ peamistest järeldustest nähtub, et aina rohkem on tõendeid selle kohta, et lapsed hakkavad kasutama interneti üha nooremas eas. Mõnes riigis kasutavad alla 15-aastased lapsed interneti sama tõenäoliselt kui üle 25-aastased täiskasvanud. Kuigi ühenduvus võib mõnede maailma kõige tõrjutumate laste jaoks olla pöordelise tähtsusega, aidates neil realiseerida oma potentsiaali ja lõhkuda põlvest põlve edasi kanduvat vaesuse nõiarongi, võib digitehnoloogia asetada lapsed ka suuremasse ohtu nii internetis kui ka väljaspool seda. Haavatavatel lastel võib juba praegu olla suurem risk sattuda ohtu teatavate interneti murekohtade, sealhulgas eraelu puutumatus kaotuse tõttu. ERP fraktsioon kutsub Komisjoni üles esitama ettepaneku tugevamate kaitsemeetmete kohta, et tõkestada sotsiaalmeedia väärkasutust, eelkõige olukordades, kus lapsed kasutavad platvorme ilma järelevalveta. ERP fraktsioon kutsub Komisjoni üles esitama ettepaneku ka laste suhtes kohaldatava rangema tarbijakaitseraamistiku kohta, eelkõige seoses mikroostude, mängusiseste ostude ja nendega seotud reklaamidega ning ennekõike praeguse pandeemia ja pikemate internetis veedetavate ajavahemike taustal.

Võitlus laste seksuaalse kuritarvitamise vastu on ERP fraktsiooni prioriteet. Nii Euroopa Parlament kui ka nõukogu on nõudnud konkreetsete lisameetmete võtmist, mis töötatakse välja koostöös tehnoloogiaplattformide ja IKT-sektoriga. Lisaks kutsub ERP fraktsioon tehnoloogiaettevõtteid üles tagama lõppkasutajatele turvalise keskkonna. ELi strateegias, mis käsitleb tulemuslikumat võitlust laste seksuaalse väärkohtlemise vastu⁶, nähakse ette igakülgsete meetmete võitluseks laste seksuaalse kuritarvitamise kasvava ohuga nii internetis kui ka väljaspool seda, parandades ennetust, uurimist, lastesõbralikku ja eakohast kuriteost teatamist ning ohvrite abistamist. ERP fraktsioon kutsub üles liikmesriike, kes ei ole seda veel teinud, kriminaliseerima internetis seksuaalsuhte eesmärgil kontakti otsimise, küberahistamise ja laste internetis ahvatlemise ning intiimsete ja seksuaalse sisuga piltide ilma nõusolekuta jagamise.

ERP fraktsioon on veendunud, et kõnealune strateegia on alles algus. Tõhusaks võitlemiseks laste seksuaalse kuritarvitamise vastu on vaja konkreetseid seadusandlikke ettepanekuid, näiteks ettepanekut, millega nõutakse asjaomastelt internetipõhiste teenuste osutajatelt, et nad tuvastaksid laste seksuaalset kuritarvitamist kujutava

teadaoleva materjali ja esitaksid selle materjali ametiasutustele. Õiguslikud lüngad tuleb kindlaks teha ja kõrvaldada, et andmekaitse ei muutuks kurjategijate kaitseks.

ERP fraktsioon väljendab heameelt Komisjoni võetud kohustuse üle tagada laste seksuaalset kuritarvitamist käsitleva direktiivi (2011/93/EL) täielik rakendamine ja täielik järgimine kogu ELis.

Internetis toimuva laste seksuaalse kuritarvitamise tõhusa uurimise ja selle eest vastutusele võtmise tagamiseks on ERP fraktsiooni arvates tähtis, et õiguskaitseasutustel oleks seaduslik juurdepääs laste seksuaalset kuritarvitamist kujutavale krüpteeritud materjalile. ERP fraktsioon toetab laste seksuaalse kuritarvitamise ennetamise ja selle vastu võitlemise Euroopa keskuse võimalikku loomist. Keskus pakuks liikmesriikidele terviklikku tuge. COVID-19 pandeemia tõttu toimub suurem osa õppimisest ja suhtlemisest internetis. Interneti ja eelkõige sotsiaalmeedia platvormide laialdasem kasutamine on suurendanud küberkiusamise ohtu. Peame tagama, et lapsed saaksid kasutada kõiki veebikeskkonna pakutavaid võimalusi ilma ahistamisohuta. Strateegia peab sisaldama sätet küberkiusamise algpõhjustega tegelemiseks ning noortele teadmiste ja vahendite andmiseks, et aidata neil küberkiusamise korral tulemuslikult reageerida.

Koroonaviiruse liikumispiirangud, mis sundisid miljoneid lapsi, õpilasi ja üliõpilasi kodus püsima, töid täielikult esile digitaalhariduse praegused puudujäägid ja ebapiisava ümberkujundamise. COVID-19 pandeemia tõi veelgi selgemalt esile kogu Euroopas valitseva ebavõrdsuse. Haavatavatel lastel, sealhulgas puuetega lastel, etnilistesse ja vähemusrühmadesse kuuluvatel lastel⁷, sotsiaalmajanduslikult ebasoodsa taustaga lastel, näiteks maapiirkondades ja raskesti ligipääsetavates piirkondades elavatel lastel, oli kaug- või veebipõhisele haridusele piiratud juurdepääs või puudus see hoopiski. Konventsiooni artikli 29 kohaselt on lapse haridus suunatud lapse isiksuse, vaimuannete, vaimsete ja kehaliste võimete potentsiaali võimalikult täiuslikuks arendamisele. Paljude laste jaoks kogu ELis

⁵ https://www.unicef.org/publications/files/SOWC_2017_ENG_WEB.pdf

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0607&from=ET>

⁷ <https://www.eppgroup.eu/newsroom/publications/epp-group-position-paper-on-the-eu-roma-inclusion-process>

on sellise digitaalse vaesuse tõttu peaaegu võimatu õppimises osaleda ja kasutada oma võrdset õigust saada haridust. See ei tohi nii jääda ega saada COVID-19 järgse nn uue normaalsuse aktsepteeritud osaks.

ERP fraktsiooni jaoks on oluline tagada kõigile Euroopa lastele kvaliteetne ja kaasav haridus. Digikirjaoskus on muutunud oluliseks teguriks, eriti COVID-19 pandeemia ajal. See hõlmab distantsõppe digivahendite võrdse juurdepääsu tagamist. Mitte ühtegi last ei tohiks kõrvale jätta.

Kui vanemad saavad eluga hästi hakkama ja pakuvad lastele hoolt ja haridust, saavad ka lapsed hästi hakkama. Selle hõlbustamiseks peab meie lapse õiguste alases töös olema kesksel kohal tänapäevane töö- ja eraelu tasakaalustamise poliitika, paindlik töökorraldus ja lastehoiuteenuste, sealhulgas kvaliteetse alushariduse pakkumine. Varajased investeeringud on inimkapitali kujundamisel otsustava tähtsusega. Kõige tõhusamad on peaaegu alati sellised poliitilised algatused, mis keskenduvad koolieelsele ja kooliperioodile; seetõttu on haridus ambitsioonika ja tõhusa lapsi käsitleva sotsiaalstrateegia keskmes. ERP fraktsioon juhib tähelepanu ka sellele, kui oluline on eraldada 10 % taastefondist haridusele, mille poolt Euroopa Parlament 2020. aasta oktoobris hääletas.

5. Iga lapse võimalus olla edukas – haavatavate laste kaitse

Lapsed on meie tulevik, seega on ELi huvides anda kõigile lastele võimalus edu saavutada. Lastele kogukonda kuulumise ja kaasamise tunde tagamine on nende heaolu võti, mis võimaldab neil jõudsalt areneda. Seetõttu on ERP fraktsioon seisukohal, et uues ELi lapse õiguste strateegias tuleks kaaluda laste vajaduste terviklikku käsitlust, mis on integreeritud olemasolevatesse ja tulevastesse seadusandlikesse ja muudesse meetmetesse, ning pöörata erilist tähelepanu haavatavate laste, sealhulgas puuetega laste, rändajate laste ja vaesuses elavate laste, näiteks roma laste erivajadustele. Kõige suuremat vaesust kannatavad tavaliselt roma lapsed, kes on kogukonna kõige haavatavamad liikmed. Vastavalt Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) poolt hiljuti üheteistkümnes ELi liikmesriigis läbi viidud uuringule satuvad äärmises vaesuses elavad roma lapsed sageli põlvest põlve edasi kanduvasse vaesusesse.

Vaatamata hiljutistele positiivsetele arengutele, on laste vaesus ning põlvest põlve edasi kanduv vaesus ja ebasoodne olukord ELis endiselt probleem ning COVID-19

pandeemia halvendab olukorda veelgi. Euroopa Liitu peetakse laste vaesuse vastu võitlemisel liidriks. Oluline verstapost oli nõukogu 2013. aastal vastu võetud soovitus lastesse investeerimise kohta. Euroopa Parlamendi kannustusel kavatseb Komisjon võtta kasutusele lisameetmeid: 2021. aastaks on kavandatud esitada ettepanek võtta vastu nõukogu soovitus lastegarantii kohta. Sellise garantiiga tagatakse juurdepääs kvaliteetsele ja tasuta alusharidusele ja lapsehoiule, piisavale toidule, tervishoiuteenustele ja eluasemele ning see eeldab kooskõlastatud lähenemisviisi Euroopa, riiklikul, piirkondlikul ja/või kohalikul tasandil.

ERP fraktsioon on pühendunud lastegarantiiga seotud edasisele arutelule ja tööle ning pragmaatilisele lähenemisviisile, mille lõppeesmärk on tulemuslik rakendamine liikmesriikides ja noortegarantiist saadud kogemustele tuginemine. Rohked tõendid näitavad, et ebasoodsatest sotsiaalmajanduslikest oludest pärit noortele on liiga hilja alustada toetuse pakkumist siis, kui nad siirduvad koolist tööle. Pikaajaliseks arenguks ja edukaks tööeluks vajalikke sotsiaalseid ja kognitiivseid oskusi tuleb neile tingimata anda juba varem. Seetõttu võiks nõukogu soovitus lastegarantii kohta täiendada nii, et eraldada 5 % ESF+ programmi vahenditest eriti ebasoodsas olukorras olevatele lastele.

Haridus⁹ ja koolitussüsteeme tuleks reformida nii, et haavatavatel lastel oleksid samasugused haridusvõimalused nagu nende eakaaslastel. Äärmiselt oluline on tunnustada lapse õigust puhkusele ja vabale ajale, eakohasele mängimis(võimalus) ele ja vaba aja veetmise tegevustele ning osalemisele vabalt ja oma eakaaslastega võrdselt kultuurielus ja kunstis. Kuulmine ja õiguskindlus on varaseimast east alates lapse kasvamise ja elus edu saavutamise seisukohast väga oluline. Kodakondsuseta lapsel on raske oma õigusi ja riiklikke teenuseid kasutada ning ta on ärakasutamise suhtes haavatavam ja see takistab tal edu saavutamist. ERP fraktsioon nõuab tungivalt, et Euroopa Komisjon ja liikmesriigid teeksid koostööd, et tagada igale lapsele võimalus saada sünnitunnistus ja kodakondsus ning isikut tõendavad dokumendid.

Selleks et iga laps saaks kasvada ja areneda ning oma potentsiaali täielikult realiseerida, peame tagama talle puhta keskkonna ja

⁸ Roma survey - Data in focus: Poverty and employment: the situation of Roma in 11 EU Member States, EU Fundamental Rights Agency, 2014

⁹ <https://www.eppgroup.eu/newsroom/publications/epp-group-position-paper-on-education-in-the-era-of-digitalisation>

tervishoiu. ERP fraktsioon võtab endale kohustuse võidelda tervislikuma ja puhtama looduskeskkonna eest kõige nooremate eurooplaste jaoks. Seetõttu on ERP fraktsioon kindlalt otsustanud tegeleda õhusaaste ja looduskeskkonna säilitamise küsimusega, et kliimamuutustega seotud hädaolukord kiiresti kontrolli alla saada. See on kõige olulisem investeering, mida me saame oma laste heaks teha.

COVID-19 pandeemia on mõjutanud tervishoiusüsteeme kogu ELis, seades need enneolematu surve alla. Peame võitlema, et kaitsta igalapse õigust saada täielik juurdepääs lapsesõbralikele tervishoiuteenustele, sealhulgas kõrgetasemeliste vaimse ja psühholoogilise toe teenustele. See on väga oluline, sest pärast praegust pandeemiat seisab EL silmitsi vaimse tervise kriisiga, mis mõjutab meie lapsi äärmiselt tõsiselt. Kui me ei võta lähiaastatel meetmeid ega tee investeeringuid vaimse tervise keskustesse ja tugiteenustesse, avaldab see lastele ja noorukitele pikaajalist laastavat mõju. Ühtki mis tahes füüsilise haiguse või psühhikahäire käes kannatavat last ei tohiks kõrvale ega hooletusse jätta. ERP fraktsioon toetab laste jaoks ühtse ja sidusa Euroopa immuniseerimiskava kehtestamist ning võrdse juurdepääsu tagamist pediaatria uusimatele ravimeetoditele ja ravimitele, eriti harvikaiguste ja laste vähktõve puhul. ERP fraktsioon on veendunud, et piisavad investeeringud lapsepõlves ja lastesse võivad anda pikaajalist kasu nii üksikisikutele kui ka ühiskonnale ja majandusele, kuna selliste investeeringute majanduslik ja sotsiaalne kasu kaalub rahastamiskulud märkimisväärselt üles.

seisukohti ja vajadusi. Meie kohustus on anda kõigile lastele võimalus edu saavutada, et nad oleksid valmis astuma hirmu tundmata vastu tulevastele väljakutsetele, ja elada täisväärtuslikku elu.

III. Tulevane Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia

Täiskasvanute ja ühiskonna suhtumine lastesse ja nende rolli muutuskauaaegatagasi. Euroopas saavutatud märkimisväärsetele edusammudele vaatamata on põhilised probleemid – nagu lastevastane vägivald, laste vaesus, kiusamine ja lapsesõbraliku õiguse mõistmise vähene kättesaadavus – endiselt lahendamata. Tulevane strateegia peaks olema terviklik ja hõlmama kõiki asjakohaseid olemasolevaid strateegiaid ning need peaksid olema omavahel koordineeritud, et EL ei mitmekordistaks ega dubleeriks tööd ja rahastamist. Lapsed on Euroopa tulevik, seetõttu peame nende õiguste ja vajadustega tegelema. Ei ole võimalik arutada Euroopa tuleviku üle, kui me ei võta arvesse noorte kodanike